УВКБ ООН В УКРАЇНІ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОГРАМ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ Й РОЗВИТКУ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

У співпраці з Міністерством соціальної політики УВКБ ООН здійснило ремонт у санаторії «Слава» в м. Миргород Полтавської області. Відтепер люди похилого віку, люди з інвалідністю та представники інших вразливих груп зможуть розміститися в безпечних і гідних умовах, а також отримати соціальні послуги. © УВКБ ООН / Тетяна Курас

ОГЛЯД СИТУАЦІЇ

У зв'язку з тим, що можливості державних систем соціального захисту після чотирьох років війни є обмеженими через суттєве зростання кількості звернень, УВКБ ООН спрямовує свою діяльність на **задоволення нагальних потреб**, **одночасно зміцнюючи спроможність системи на державному й місцевому рівнях**. Такий підхід сприяє **сталому розвитку системи за провідної ролі уряду в ньому**. Загальна стратегія діяльності УВКБ ООН в Україні ґрунтується на принципах локалізації та взаємозв'язку програм гуманітарної допомоги й розвитку з урахуванням досвіду, знань, спроможності й прагнення України до якісного й повноцінного відновлення. Наразі УВКБ ООН має п'ять чинних Меморандумів про взаєморозуміння з міністерствами, Пенсійним фондом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, а також із Фундацією Олени Зеленської. Також діють Меморандуми з 20 обласними адміністраціями. **УВКБ ООН віддає перевагу співпраці з місцевими партнерами**, зокрема неурядовими організаціями: 11 із 12 організацій – партнерів Агентства є місцевими. УВКБ ООН підтримує мережу з 400 громадських організацій та місцевих ініціативних груп, що постійно розширюється.

УВКБ ООН долучається до спільних ініціатив із підтримки сталих рішень для постраждалих від війни в Україні. **Від початку діяльність УВКБ ООН ґрунтується на підході, орієнтованому на сталий розвиток, що враховує взаємозв'язок програм гуманітарної підтримки й розвитку**, а також дозволяє здійснити перехід від надання гуманітарної допомоги до сталого відновлення та розвитку. Тісно співпрацюючи з фінансовими інституціями й організаціями з розвитку, УВКБ ООН зосереджується на захисті громадянських, соціальних і економічних прав, залученні до державних систем, рівноправної участі в адміністративних і політичних ініціативах, пов'язаних із соціальним захистом, працевлаштуванням і забезпеченням житлом. Діяльність Агентства ґрунтується на **Рамковій програмі ООН із партнерства у сфері сталого розвитку на 2025—2029 рр. для України**, яка є керівництвом для агенцій ООН з питань відновлення. Крім того, УВКБ ООН долучається до розроблення процедур і нормативно-правових актів та адвокації інклюзивних реформ, що забезпечують соціально-правовий захист і інтеграцію внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Завдяки такій співпраці досвід і знання, які Агентство накопичило під час гуманітарного реагування, ефективно використовуються для задоволення потреб, що постійно змінюються, внесення змін до відповідного законодавства, механізмів і процедур, сприяння сталому добровільному поверненню до місць постійного проживання та відновленню на місцевому рівні з урахуванням інтересів біженців, шукачів притулку, ВПО, людей, які повертаються до місць постійного проживання, та осіб без громадянства. На ці потреби, передбачені в Рамковій програмі ООН, УВКБ ООН прагне залучити **169 мільйонів доларів**.

МОЖЛИВІСТЬ ДІЯТИ: ЕКСТРЕНА ГРОШОВА ДОПОМОГА – ВАЖЛИВА ПІДТРИМКА ДЛЯ ТИХ, ХТО ПЕРЕМІСТИВСЯ ТА ЩЕ НЕ ДОЛУЧИВСЯ ДО ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ДОПОМОГИ

Повітряні удари або екстрене переміщення, зокрема організована евакуація, часто стають випробуванням для людей із районів, що постраждали внаслідок воєнних дій. Нерідко травма, втрата домівки й соціальних зав'язків з громадою загострюють вразливості, які з'явилися упродовж чотирьох років війни. Інколи реєстрація на отримання державної соціальної допомоги ВПО займає багато часу, а надто для тих, хто не має необхідних особистих документів. Програми грошової допомоги УВКБ ООН доповнюють та узгоджуються з державними програмами соціальної допомоги та є важливою сполучною ланкою, завдяки якій люди мають змогу задовольняти свої нагальні потреби, що виникають після кризових подій, до того, як отримають соціальну допомогу від держави й почнуть відновлювати своє життя.

Марина, мати двох дітей, яка чекає на третю дитину, була змушена евакуюватися з м. Білопілля, що на Сумщині, в липні 2024 року. Екстрена грошова допомога й психосоціальна підтримка, яку сім'я отримала в транзитному центрі в м. Суми, допомогла Марині пережити перший складний етап після евакуації та прийняти рішення щодо подальшого переміщення до Західної України:

«Мені зовсім не хотілося евакуйовуватися, тепер я сильно сумую за рідним домом. Але повертатися дуже страшно – обстріли не вщухають. Навіть у Сумах небезпечно. Спробуємо з дітьми поїхати на місяць на захід країни, а потім побачимо, чи можна повернутися додому».

Марина разом із сім'єю після евакуації з м. Білопілля в липні 2024 р. © УВКБ ООН / Олексій Барков

ПІДТРИМКА ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ – БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

Завдяки співпраці з урядом і громадянським суспільством УВКБ ООН зміцнює державну систему соціального захисту. Зокрема, Агентство надає безоплатну правову допомогу постраждалим від війни, які не мають можливості оплатити юридичні послуги, а також розбудовує спроможність державних Центрів з надання безоплатної правничої допомоги.

Під час евакуації люди часто втрачають медичні документи й документи, що посвідчують особу або підтверджують право власності на майно. Багато кому потрібна підтримка, щоб подати заявку на отримання компенсації за пошкоджене житло, отримати посвідчення особи з інвалідністю або скористатися іншими послугами й програмами допомоги. Таким чином, для постраждалих від війни, внутрішньо переміщених людей та осіб без громадянства юридична допомога надає можливість отримати послуги від держави й віднайти сталі рішення.

Людмила й Валерій перемістилися з Луганської області. © УВКБ ООН / Аліна Коваленко

Після початку повномасштабного вторгнення Людмила та Валерій залишили свою домівку в Луганській області. З допомогою УВКБ ООН Валерій отримав посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни. Після встановлення статусу постраждалого внаслідок війни чоловік може отримувати соціальні виплати. «Завдяки отриманій юридичній допомозі пенсія Валерія збільшилася на 30 %. Це надає нам змогу оплачувати комунальні послуги в центрі тимчасового проживання», – сказала Людмила. Докладніше читайте тут.

БЕЗПЕЧНЕ МІСЦЕ, ДЕ ПОЧУВАЄШСЯ ЯК УДОМА

Безпечна домівка з гідними умовами проживання є основою сталих рішень, завдяки яким внутрішньо переміщені особи можуть повернутися та відбудувати своє життя. Доступне житло також є запорукою сталих рішень для ВПО, які прагнуть повернутися до місць постійного проживання або назавжди оселитися в громадах, до яких перемістилися. У співпраці з Урядом України, УВКБ ООН знаходить різнопланові сталі рішення для забезпечення житлом постраждалих внаслідок воєнних дій і ВПО в різних регіонах України. УВКБ ООН долучається до збільшення кількості об'єктів державного житлового фонду для внутрішньо переміщених людей, а також розробляє підходи, завдяки яким постраждалі внаслідок війни, ВПО й люди, які повернулися до місць постійного проживання, отримують можливість обирати варіанти житла, які в найкращий спосіб задовольняють їхні потреби. УВКБ ООН реалізує програму ремонту будинків, пошкоджених внаслідок воєнних дій, створює та відновлює заклади тимчасового проживання, ремонтує місця загального користування в багатоповерхових будинках, завдяки чому їхні мешканці мають змогу приєднатися до державної програми компенсації «єВідновлення», а також ремонтує сільські будинки, що не відповідають нормам, завдяки чому розширюється житловий фонд для ВПО та постраждалих від війни.

Люди, які мешкають у багатоповерхових будинках, де були пошкоджені місця загального користування, зокрема дах, під'їзд, сходова клітка, не можуть долучитися до державної програми компенсації за пошкоджене житло «єВідновлення».

Щоб заповнити цю прогалину та забезпечити взаємодоповнюваність програмних заходів УВКБ ООН і урядової програми, з 2023 року разом із партнерами Агентство здійснює ремонти місць загального користування в багатоквартирних будинках.

На початку повномасштабного російського вторгнення в Україну у 2022 році по рідному селищу Тетяни – Первомайському, що на Миколаївщині, проходила лінія фронту. Упродовж 11 місяців Тетяна та її чоловік були змушені спати в коридорі. Це було єдине місце, де вони почувалися в безпеці, коли над будинком пролітали ракети, а поблизу селища точилися інтенсивні бої. Сусідні будинки були зруйновані через ракетні удари, а їхній вистояв, хоч і зазнав пошкоджень.

Коли наприкінці 2022 року Уряд України відновив контроль над цією територією, а бойові дії та лінія фронту змістилися подалі від Первомайського, свою допомогу з ремонтом пошкодженого житла запропонувало УВКБ ООН та його партнери. *«Після ремонту даху в нас з'явилася можливість подати заявку на отримання компенсації, тож ми дуже вдячні. Ми змогли самі полагодити вікна»*, – ділиться Тетяна.

Мешканцям Первомайського допомогли не лише з ремонтами – інші організації долучилися до відновлення системи водо- й газопостачання та вивезення уламків. А потім до селища почали повертатися люди. Докладніше читайте тут.

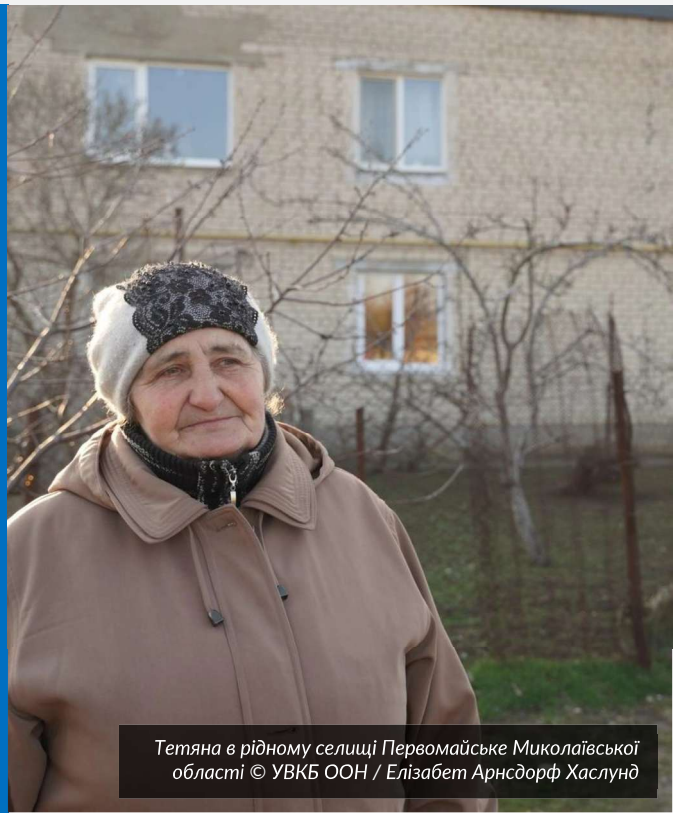

Тетяна в рідному селищі Первомайське Миколаївської області © УВКБ ООН / Елізабет Арнсдорф Хаслунд

ЗМІЦНЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПОКРАЩЕННЯ ПОСЛУГ: ПОВЕРТАЄМО ПОЧУТТЯ ГІДНОСТІ Й НАДІЇ ТА СТВОРЮЄМО МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВПО

У зв'язку з масовим характером внутрішнього переміщення перед системою соціального захисту постали суттєві виклики, що загострили потребу в давно назрілих реформах. УВКБ ООН і партнери Агентства долучаються до створення стійкої інклюзивної системи соціального захисту, здатної реагувати на потрясіння. Напрями діяльності: 1) надання юридичних, психосоціальних і соціальних послуг вразливим групам; 2) розбудова механізмів соціального захисту, спрямованих на надання базової соціальної підтримки, на рівні громад, сприяння соціальній інтеграції та згуртованості громад; 3) зміцнення державної системи надання соціальних послуг завдяки тісній співпраці з Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності України.

З огляду на безпрецедентну кількість внутрішньо переміщених людей з найбільш вразливих груп населення, зокрема людей похилого віку й людей з інвалідністю, поточне реформування системи соціального захисту, що враховує потреби всіх груп, має передбачати новий підхід до підтриманого проживання та соціальної адаптації. Одночасно з реалізацією програми сталих рішень у забезпеченні житлом УВКБ ООН облаштовує місця перебування ВПО, зокрема місця тимчасового проживання, сприяючи їх кращій адаптації до довготермінових потреб вразливих людей, зокрема тих, хто отримує послугу підтриманого проживання. Відповідно до індивідуальних планів соціальної адаптації внутрішньо переміщені люди отримують підтримку, спрямовану на покращення соціальних зв'язків, що сприяє їх інтеграції в нові громади. Така підтримка особливо важлива для людей похилого віку, які до переміщення, руйнування або втрати дому, самостійно проживали у власних будинках, користуючись допомогою сусідів або членів родини, які проживали неподалік.

У Миргороді Полтавської області УВКБ ООН разом із Міністерством соціальної політики здійснило ремонт у санаторії «Слава», перетворивши його на безпечний заклад із гідними умовами проживання для розміщення та надання соціальних послуг людям похилого віку, людям з інвалідністю та вразливим людям з-поміж внутрішньо переміщених осіб, постраждалих внаслідок війни. Відновлення будівлі — це лише частина змін. Санаторій «Слава» став частиною прогресивної пілотної програми, яку УВКБ ООН реалізує спільно з Міністерством соціальної політики та партнерською організацією БФ «Право на захист». Основна мета — підвищити спроможність соціальних працівників санаторію та громади в допомозі переміщеним людям під час соціальної адаптації, що надалі дозволить їм жити самостійно в громаді. Докладніше читайте тут.

Санаторій «Слава» в м. Миргород Полтавської області. © УВКБ ООН / Тетяна Курас

АДВОКАТУЄМО ЗАКОНИ ДЛЯ ВПО, БІЖЕНЦІВ, ЛЮДЕЙ, ЯКІ ПОВЕРТАЮТЬСЯ ПІСЛЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ, ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА, ЩО ВРАХОВУЮТЬ ПРИНЦИП ІНКЛЮЗИВНОСТІ

Однією зі стратегічних цілей УВКБ ООН в Україні є просування законів, механізмів і процедур у сфері соціального захисту, житла й сталих рішень, що ґрунтуються на принципах інклюзивності й дотримання прав людини, за допомогою аргументованої адвокаційної діяльності та експертного консультування, що оптимізують процеси реформування.

Здійснюючи активну адвокаційну діяльність у тісній співпраці з органами виконавчої та законодавчої влади, УВКБ ООН і партнери Агентства сприяють важливим змінам і прогресу. Зокрема, УВКБ ООН разом із партнерами започаткували Конгрес Рад ВПО, що посилює цей важливий інструмент залученості ВПО до процесу прийняття рішень; розробили модель фінансування соціальних послуг за принципом «гроші ходять за людиною» для людей похилого віку з-поміж ВПО відповідно до Постанови № 888 КМУ, а також низку законів, що сприяють участі ВПО у програмах компенсації та забезпечення житлом, серед яких Закон № 4080-IX, який регулює заходи із забезпечення ВПО житлом, і Закон № 4114-IX, що передбачає пріоритетне право для деяких категорій ВПО на отримання компенсацій за знищене майно. УВКБ ООН адвокатувало виділення коштів на компенсації ВПО за пошкоджене житло в повному обсязі, результатом чого стало прийняття Постанови № 1432, що регулює виділення 15 мільярдів гривень з державного бюджету на ці потреби. Згідно з розрахунками, це допоможе приблизно 10 000 домогосподарств, які втратили своє житло через війну, отримати компенсації.

Форум Рад ВПО, 2024. © Стабілізейшн суппорт сервісез